

PERSPECTIVES OF CONTEMPORARY SCIENCE: THEORY AND PRACTICE

Proceedings of IV International Scientific and Practical Conference

Lviv, Ukraine

26-28 May 2024

Lviv, Ukraine

2024

UDC 001.1

The 4th International scientific and practical conference “Perspectives of contemporary science: theory and practice” (May 26-28, 2024) SPC “Sci-conf.com.ua”, Lviv, Ukraine. 2024. 1983 p.

ISBN 978-966-8219-88-7

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Perspectives of contemporary science: theory and practice. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Lviv, Ukraine. 2024. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-perspectives-of-contemporary-science-theory-and-practice-26-28-05-2024-lviv-ukrayina-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: lviv@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2024 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2024 Authors of the articles

260. *Підлужна І. А.* 1282
ОКАЗІОНАЛІЗМИ В НІМЕЦЬКОМУ МЕДІА-ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
261. *Ращупкіна М. О.* 1284
СКОВОРОДА – ФІЛОСОФ СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ
262. *Хацер Г. О.* 1291
LINGUISTIC FEATURES OF FORREST GUMP'S SPEECH AND ITS TRANSLATION INTO UKRAINIAN

PHILOSOPHICAL SCIENCES

263. *Гриценко А. Л.* 1295
СКЕПТИЧНІ ЗАСАДИ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ТА АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ
264. *Дубровіна О. В.* 1298
ЕКЗИСТЕНЦІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ТА ВИЩІ ФОРМИ ЛЮБОВІ
265. *Куніцька Т. С., Ювсеченко Я. В.* 1300
ОНТОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА «БУТТЯ – НЕБУТТЯ»
266. *Савонова Г. І.* 1304
ПРОБЛЕМА НЕ-ЕКЗИСТЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ
267. *Уколов Д. В., Беда С. І.* 1311
ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХНІЙ ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК
268. *Ювсечко Я. В., Михайловський О. М.* 1315
СПЕЦИФІКА ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ВІЙНИ

ECONOMIC SCIENCES

269. *Андронік О. Л., Вороніна А. Ю.* 1318
РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ
270. *Баран Р. Т.* 1324
ВСТУП ДО АВІАЦІЙНОЇ ЛОГІСТИКИ НА АВІАЦІЙНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ (ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ)
271. *Винницький А. І.* 1336
ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ
272. *Вітик Б. М.* 1344
УТОЧНЕННЯ ОБ'ЄКТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
273. *Гриценко С. І., Драч М. С.* 1349
ЛЮДСЬКИЙ ФАКТОР В ЛОГІСТИЧНІЙ СИСТЕМІ
274. *Децик О. І., Задорожний Т. Б.* 1354
СУТНІСТЬ ТА ПОКАЗНИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПРОБЛЕМА НЕ-ЕКЗИСТЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Савонова Г. І.,

д. філос. н.,

доцент кафедри українознавства,

культури та документознавства Національного університету

Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка

Вступ. Поставлене у 2009 році питання С. Дацюком «Чи потрібна філософія в Україні?» і досі потребує осмислення [2]. Можна говорити як про висловлення особистої лаконічної відповіді на це питання, так і про ті проблеми, які були цим питанням окреслені.

Наразі не можна сказати, що в наукових колах точаться дебати щодо вище зазначеного питання. Не було цього і раніше, але сказати, що самих дослідників філософії це не хвилює було б неправдивим. Більш того сьогодні це питання набуває гостроти з врахуванням процесу боротьби українців за незалежність і право самоідентифікації, збереження національної спадщини та свободи.

«Чи потрібна філософія в Україні?» є питанням-викликом до суспільства, запитом щодо того, чи хоче Україна виборювати собі провідні позиції на міжнародній арені по усіх фронтах чи готова обходитися другорядними ролями. Але це ще питання до наукової української спільноти, яке прослідковується у змісті матеріалу, а не у постановці теми дослідження. Тож це питання варто продовжити наступним чином: «Чи потрібна філософія в Україні, коли в країні немає сучасної філософії?». Тож постає проблема не-екзистенції філософії в Україні.

Відповідно **метою роботи** є визначення специфіки й причин не-екзистенції сучасної української філософії.

Матеріали та методи. Базовим методом дослідження є метод філософського аналізу з опорою на дослідницькі матеріали та особисті спостереження.

Результати та обговорення. Передусім варто розібратися зі змістом проблеми не-екзистенції української філософії. Поняття «не-екзистенція» комплектує у собі ту фазу розвитку філософії, яка наразі характерна для України. Не-екзистенція філософії – це існування філософії в режимі завмирання, без розвитку, занепаду чи сповільнення, тобто філософія в Україні завмерла на рівні викладацької діяльності в закладах вищої освіти та підготовці нових педагогічних кадрів через захист дисертацій. Отже, можна говорити про те, що філософія в Україні існує без існування. Саме тому важко назвати сучасні філософські школи в Україні, назвати імена провідних українських філософів XXI століття, про чию діяльність було б відомо хоча б на рівні країни. І тут мова йде не про докторів чи кандидатів філософських наук, не про дослідників філософії, а про тих, кого можна самих назвати філософами з великої літери, про розробників власних концепцій, авторів філософських трактатів.

Звісно можна було б висунути антитезу заяві про не-екзистенцію сучасної української філософії, говорити про те, що відбувається процес відродження філософії десь так на етапі проторенесансу, але проблема не-екзистенції полягає не у відсутності філософських конкурсів серед учнівської молоді, чи конкурсі монографій з філософії, а у відсутності існування самотніх українських філософів і філософських течій. Саме про це свідчить відсутність згадок про специфіку української філософії XXI століття, а пафосні назви збірників матеріалів на кшталт «Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації» зводяться або до епічного оспівування діяльності певної людини на керівній посаді [5] або до публікації тез від студентів до науковців з будь-яких філософських тем. Відразу хочеться зазначити, що не намагаючись давати якесь суб'єктивне оціночне судження подібному явищу, ми просто констатуємо цей факт для подальшого дослідження.

Звернемося до причин проблеми не-екзистенції. Деякі з цих причин були зазначені іншими дослідниками, а деякі можна сформулювати як їхній результат, наслідок довготривалої стагнації.

Наприклад, А. Баумейстер вважає, що українська сучасна філософія розпочала своє відродження, що можна назвати позитивною відповіддю на питання С. Дацюка, але і він не обходить важливий момент, який став характерним для української філософії, а саме – активне звернення українських філософів до результатів своїх західноєвропейських колег замість власного вільного міркування. Наведемо власні слова дослідника: «Якщо виникає потреба в літературі до нових дисциплін (метафізика, онтологія, теологічні дисципліни), то поспішають скоріше щось перекласти, замість того, щоб робити ставку на українських авторів. У цьому проявляється комплекс власної меншовартості, нерозуміння того, що ресурси, витрачені тільки на переклади, «з'їдають» творчий потенціал нашої культури. На Заході 35-40 літні філософи дуже рідко займаються перекладами. У нас це – один із головних чинників виживання в професії» [1]. І це є дуже важливим зауваженням, яке було зроблено А. Баумейстером ще у 2011 році, а вже у 2021 році інший дослідник нарікає на те, що процес перекладу філософських творів з іноземних мов пригальмував через брак фінансування [3]. 10 років відокремлюють занепокоєння одного дослідника щодо тяги українських філософів спиратися виключно на твори іноземних колег і хвилювання іншого, що цей процес сповільнюється. Тобто, якщо А. Баумейстер хвилюється щодо того, що звичка спиратися на чийсь думки сповільнює самостійність української філософської думки, то А. Єрмоленко нарікає на зменшення можливості спиратися на чужі філософські думки. Разом зі своїм слушним зауваженням А. Баумейстер пропускає важливий момент у своїй статті, а саме те, що українські філософи зосереджені на дослідженні здобутків переважно європейських філософів та осмисленні історії української філософської думки. Не заперечуючи важливість цих досліджень поставимо питання щодо специфіки сучасної української філософії як такої.

Проблема сильної прив'язки української філософської думки до авторитетів сягає радянських часів, коли посилання на певних діячів у наукових роботах було обов'язковим, тобто входило у структуру дослідження. А це

означає, що у спадок сучасній українській філософії залишилась наукова структурованість подачі матеріалів. Так, А. Єрмоленко виокремлює три етапи «творення філософської незалежності» [3, с. 47]. Перший етап визначається ним як процес подолання ідеологічної заганжованості, другий – знайомством філософів з кращими здобутками світової філософської думки, недоступної у радянські часи, та останній етап – пошуком розв’язання проблем сучасності. Цей поділ є дещо умовним, адже визначити більш-менш конкретні дати переходу від одного етапу на інший не є можливим.

Процес подолання марксистсько-ленінської ідеології розтягнувся на 90-ті роки і збігся з тим моментом, коли країна потребувала потужнішого руху філософської думки. До того ж поступове подолання марксистсько-ленінської ідеології ще не означало подолання імперіалістичних ідеї Московії, що було пов’язано, на думку А. Єрмоленко, з «інформаційною монополією Москви на зарубіжну філософську літературу» [3, с. 52]. Неможливість швидко ознайомитися з результатами напрацювань закордонних філософів призвело до того, що левову долю вільного від комуністичних поглядів місце для дослідження посіли російські філософи «срібного віку».

Ще однією важливою причиною не-екзистенціалізму сучасної української філософії стає започаткований у 90-ті роки ХХ століття невиправдано високий видавничий процес створення підручників і посібників з філософії. Беззаперечним є необхідність формування нових навчальних матеріалів для студентів та аспірантів, але важко також не погодитися з думкою, що «...розвиток науки, зокрема й філософії, навряд чи варто починати з підручників. Але чомусь склалась традиція, спрямована якраз на підготовку підручників. Понад те, кар’єрне зростання, особливо у вищах, прямо залежало від наявності підготовлених науковцями підручників. Так наша країна опинилась мало не попереду всього світу з видання підручників. Начебто філософію можна вивчати за підручниками. На жаль, ця ситуація існує й досі» [3, с. 52]. Українські філософи змушені займатися підготовкою підручників і посібників замість того, щоб займатися фундаментальними дослідженнями та

давати відповіді на суспільний попит. Радянська система рейтингів та балів науково-педагогічного працівника навіть при реформуванні системи освіти лише змінила власний вигляд, але не суть. Хіба що до сталого підходу додалися вимоги щодо публікації у фахових журналах з міжнародною індексацією видавництва та вимоги щодо зростання індексу цитування в недосконалих електронних системах. Крім цього додається ще значна кількість вимог до роботи науково-педагогічного працівника, яка жодним чином не сприяє якості наукової роботи, адже дати п'ятирічку за ударні 4 роки так і залишається головною вимогою до науковця в системі вищої освіти.

Не сприяє покращенню ситуації і процес зменшення кількості годин на викладання філософії в закладах вищої освіти. «Останнім часом, на жаль, згортається процес подальшого розвитку філософії у вищій школі України. Зменшується кількість годин на курси з філософії. Це при тому, що запроваджується новий науковий ступінь – доктор філософії. Філософія дедалі більше перетворюється з «покликання» на «легкий гешефт», що перекинулось і на так звані наукометричні періодичні видання. І це – негативна тенденція» [3, с. 59]. Викладання філософії в ЗВО України перетворюється на таку собі дань традиції, і ще варто пошукати такий заклад, де його адміністрація вважає, що ця дисципліна потрібна студентам. Звісно, що це теж є однією з причин не-екзистенції сучасної філософії, адже комерціалізований підхід до філософії не є дієвим, а оцінення роботи філософа з позиції матеріального зиску тут і зараз доволі наївним. Як зазначили О. Йосепенко та С. Йосепенко, судження текстів філософів ще повинно пройти перевірку часом [4, с. 167].

У свою чергу С. Дацюк визначає, що «філософія використовувалася державною владою в якості ідеології так довго, що вона втратила свій справжній сенс і своє глибинне призначення. Не тільки СРСР не потребував філософії, але і незалежна Україна також її не потребує, бо до утилітарного використання філософії задля рекламних маніпуляцій тепер долучився ще і бізнес» [2]. На його думку, філософія втрачає фундаментальність і влада та бізнес підтримують лише ту філософію, яка відповідає їхнім

маніпулятивно-ідеологічним потребам. «Загальне враження від української філософії – хоч минулого, хоч теперішнього – приземленість, відсутність божевільних ідей, які би захоплювали уяву, змушували змінювати своє життя в новому світовлаштуванні, пробивали бар'єри офіціозу та національні кордони» [2]. Фактично сучасна українська філософія переймається дрібними справами «дитячої пісочниці», коли продовжує дискутувати, який філософ є українським, а який – російським, або коли переймається націоналістичними ідеями, що заздалегідь прописані в нормативно-правових актах держави, й не цікавиться глобально-духовними питаннями, занурена у дослідження історії філософії і зовсім не опікується футурологією. У такому разі не можна говорити ні про зазначений А. Єрмоленко 3 етап розвитку сучасної української філософії, ні про її взагалі виживаємість. Сьогодні українська філософія представлена на рівні дисертаційних досліджень, наукових статей у фахових виданнях, доповідях на конференціях. Але спроби знайти філософські трактати сучасних українських філософів у книгарнях є марною. А це означає, що вона окрім вище зазначених можливостей публікації не виходить на суспільний загаль, тобто залишається в дуже вузьких колах. І до того ж вимоги до структури статті, тез і тим паче дисертації накладають на філософа дуже сильні обмеження, які б можна було б порівняти з тим, якби художникам дозволялося малювати виключно сільські пейзажи олією на полотні певних розмірів і тільки широкими мазками.

Звісно можна пригадати і брак фінансування фундаментальних досліджень в Україні, і низькі фінансові доходи самих філософів, що не сприяє їхньому самофінансуванню, але як би це дивно не звучало, це не є головною причиною не-екзистенції філософії. Можна зазначити також і відсутність інтересу до філософії ЗМІ, яке часто не лише реагує на запит аудиторії, але й само формує цей запит. Але і це також не є дієвою причиною зазначеної ситуації в країні. Брак фінансування, скорочення годин на викладання філософії в ЗВО, низькі доходи інтелігенції, збільшення бездумного завантаження науково-педагогічних працівників різними вимогами, відсутність інтересу до філософії в українській спільноті – дійсно є причинами не-екзистенції

філософії, але другорядними причинами, які витікають з головної причини-зашореності тем і підходів до філософії, пануванні старої наукової парадигми та дань традиції мислити відповідно до ідеологічних науково-державних настанов.

Висновки. Отже, цілком логічно, що відновлення української філософії може розпочатися передусім з усунення головних, а не другорядних причин. Зміни повинні розпочатися з появи молодих українських філософів, які зможуть формувати та презентувати вільні і можливо божевільні ідеї, що змінять стару наукову парадигму. Філософія не є наукою, філософія є ґрунтом наукового мислення, поштовхом для ефективного розвитку усіх наук, а це означає, що доки існує застій у філософському мисленні доти і буде застій в розвитку усієї вітчизняної науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баумейстер А. Кілька слів про сучасну українську філософію. URL: <https://day.kyiv.ua/blog/suspilstvo/kilka-sliv-pro-suchasnu-ukrayinsku-filosofiyu> (дата звернення: 21.05.2024).
2. Дацюк С. Чи потрібна філософія в Україні? URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2009/03/20/3820391/> (дата звернення: 21.05.2024).
3. Єрмоленко А. М. Філософія як чинник духовної незалежності України. *Філософська думка*. 2021. № 3. С. 47-63.
4. Йосипенко О., Йосипенко С. Філософія в сучасній Україні: проблеми конституювання. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6a3e3a70-2b81-4990-af49-5b8f91462be9/content> (дата звернення: 21.05.2024).
5. Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації : збірник наукових праць / відп. ред. А. Є. Конверський, Л. О. Шашкова. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 303 с.